

Slovenská medzivojnová poézia

Spoločensko-historické pomery

1918 – Slovensko súčasť Československej rep.

Vznik slov. kultúrnych ustanovizní – Univerzita Komenského v BA, SND, znovu obnovená činnosť Matice slovenskej

Druhá svetová vojna sa odrazila aj na politickom, hospodárskom i kultúrnom živote. Jej zásah do života ľudí môžeme vidieť aj v slov. literatúre.

POÉZIA

- diela poznačené autobiografiou, snaží sa vyrovnat' ostatným umeleckým smerom
- najviac čerpá z avantgardných smerov: nadrealizmus, kubofuturizmus (Apollinaire)
- autori nadväzujú na Hviezdoslava a Kraska a mnohí experimentujú
- cez motív domova až po hrozbu ďalšej vojny

Smery, ktoré vznikajú

Neosymbolizmus- poskytoval nové výrazové možnosti

Predstavitel': Emil Boleslav Lukáč

Vitalizmus- radosť zo života

Predstavitel': Ján Smrek

Nadrealizmus- únik od skutočnosti, autor píše to čo si myslí

Predstavitel': Rudolf Fábry

Socialistický realizmus- tvorí sa proletárska poézia

Predstavitel': DAV-isti

Poézia biča- útočná poézia

Predstavitel': Andrej Žánrov – kritik

Katolícka moderna- spájanie tradičných kresťanských hodnôt s novými výrazovými prostriedkami : symbolizmom, poetizmom, surrealizmom

Predstavitel': Rudolf Dilong

„samobežci“ čerpali z každého rožka troška : Valentín Beniak

Martin Rázus

Štefan Krčméry – r.1922 obnovil Slov.pohľady

Emil Boleslav Lukáč

- predstaviteľ neosymbolizmu
- ovplyvnený francúzskymi básnikmi a Ivanom Kraskom, nadväzuje na Hviezdoslavov realizmus
- poézia plná smútku, pesimizmu a tragických tónov
- jeho literatúra založená na rozpore medzi ideálom (kresťanská etika) a realitou, ktorú vníma zmyslami
- štylizuje sa do polohy trpiteľa (individuálneho), vyžíva sa v tom, keď ho niekto trápi, môže nad tým uvažovať – **dolorizmus** (bolestníctvo)

bz: SPOVED'

- prevažujú prvky nedôverčivosti, odhaľuje zážitky z detstva a dospievania, má sklon vyjadrovať sa v protikladoch, prejavuje sa jeho sklon k dolorizmu, seberealizuje sa cez smútok, kajanie sa

bz: DUNAJ A SEJNA

- kontrast medzi cudzinou a jeho domovom

bz: O LÁSKE NELÁSKAVEJ

-v prvých básňach zbierky ironizuje sľub vernosti, nechce sa pútať k jednej osobe, sloboda je dôležitejšia

-tvorba inšpirovaná poetizmom

Ján Smrek

- začínal symbolistickými veršami

bz: ODSÚDENÝ K VEČITEJ ŽÍZNI

- zaznieva smútok z ťažkého detstva, z čias vojny, dominujú pocity nepochopenia a samoty

- v závere sa približuje k optimistickému poňatiu sveta – **vitalizmus**

bz: CVÁLAJÚCE DNI

- polytematická zbierka (očarenie životom, príroda, dedina, mesto, žena, láska, diaľky, cudzie kraje), dominuje radosť zo života, spontánnosť, optimizmus, citová úprimnosť

- prvýkrát použil spôsob písania typický pre všetky vitalistické básne: spontánnu lyrickú improvizáciu, ktorá spôsobila nepravidelnosť formy, neusporiadanosť; princíp hry a hravosti poukazoval na znalosti z poetizmu

bz: BOŽSKÉ UZLY

- erotické a ľúbostné motívy, víťazí cit nad rozumom

bz: IBA OČI

- senzuálne vnímanie skutočnosti

b.skladba: BÁSNIK A ŽENA – pokus o básnickú poviedku

- napísaná v podobe dialógu, dominuje v nej obdivný vzťah k žene vo všetkých ročných obdobiach, autor vyjadruje galantný postoj k žene ako bytosti, ktorá v sebe skrýva mnohé tajomstvá a dokáže pôsobiť najmä na básnika tak, že sa mu život vidí ako zázrak či sen

- opisné, reflexívne pasáže

- miloval ju ale ona sa ho vzdáva lebo by stratil ako autor inšpiráciu

- 5 častí, 4 ročné obdobia + po 10-tych rokoch (rekapitulujú svoj vzťah, všeobecne ženu)

Ladislav Novomestský

-patrí medzi davistov

- proletárska poézia

- najprv ovplyvnený viacerými smermi: **civilizmus** (od Withmena) – mini príbeh, obyčajný život človeka, nekomplikovaná metafora – čitateľná

vitalizmus – nádej na lepšiu budúcnosť, soc. téma,

spoločenské problémy

- písal aj ľavicovo orientovanú poéziu

bz: NEDEĽA

- pod vplyvom poetizmu

- ako autor proletárskej poézie sa díva na svet očami slúžky, prostitútky, na ktorú nečaká láska, ale pohlavná choroba, chlapca, ktorý má tuberkulózu a nenávidí súciti; sám autor im chce pomôcť, ale vie, že jeho pieseň nie je dosť silná; jeho poézia je naplnená novým myslením a názormi na svet

- kritika zaostalosti proletariátu

bz: ROMBOID

- rozpor ideálu a skutočnosti , oživuje veci a posúva ich do nových významových súvislostí

- venovaná pamiatke Janka Kráľa (romantikom)

Valentín Beniak

- ovplyvnený symbolizmom a poetizmom
- vytváral zbierky v tomto duchu do 2.sv. vojny
- post moderna (neskorý symbolizmus)
- využíva tragický motív, vyslovené slovo či myšlienka prináša úľavu
- motív domova, soc.motívy, spoločenské, exotické(pobyť v Taliansku), erotické (spomienka na Paríž), motív reťaze – autor spája a na seba nadväzuje generačné a hist. motívy
- senzualistické vnímanie – necháva sa opájať vôňami, farbami; snové motívy
- v neskoršom období nadväzuje na Apollinairea

bz: TIAHNIME ĎALEJ OBLAKY

- vzťah k domovu, motív reťaze, senzualistické vnímanie

bz: POŠTOVÝ HOLUB

- už avizuje príchod 2. sv. vojny, autor začína byť expresionistický

vojnová trilógia: ŽOFIA – Žena konkrétna aj abstraktná, zástupkyňou matky, ženy, milenky

POPOLEC – sebareflexia, zmysel života vo vojnovom čase, symbol smrti

IGRIC – básnik prehodnocuje svoju poéziu a jej význam v danej dobe

Andrej Žárnov

V poézii- prudkejší, útočnejší – **poézia biča**

- vášnivá, expresívna, poznačená sarkazmom,
- téma – nerovnomerné postavenie Čechov a Slovákov v ČSR

bz: MŔTVY

- patrí do obdobia katolíckej moderny
- pamiatka k smrti 7- ročného syna, d'akoval aspoň za krátky čas čo bol s ním
- paralela s prírodou – vyjadruje svoje vnútro
- jedna z najtrúchlivejších skladieb našej lyriky
- obsahuje 19 básni, ktoré sa vyznačujú tvarovou a myšlienkovou čistotou, sugestívnym gestom bezmocného smútku a mnohoznačnej zámlky

Martin Rázus

- v poézii patrí do prechodnej generácie
- v próze ho zaradujeme do 3. vlny literárneho realizmu
- venuje sa téme nerovnomerného postavenia Čechov a Slovákov v ČSR – neútočí, vytvára iba obraz tejto atmosféry

bz: Z TICHÝCH A BÚRNÝCH CHVÍĽ

- reflexívne ladené básne

bz: TO JE VOJNA

- básne s vojnovou tematikou, využíval alegórie a biblické podobenstvá

bz: KAMEŇ NA MEDZI

- vyjadril sklamanie nad nespravodlivým vývinom Slovenska v ČSR
- obhajca utláčaných a biednych
- jeho výzvy na skutočné bratstvo dvoch národov na princípe rovnocennosti a vzájomnej úcty sa nestretli s pochopením

- v prvých bz sa prikláňal k literárnej moderne, expresionizmu
- neskôr tvoril realisticky
- jeho osobná lyrika – vzťah k matke v sonetoch, sebareflexia, pocit zbytočnosti

bz: CESTOU

ŠÍPY DUŠE

b.skladba: AHASUER

- večne túlavý a nespokojný žid, viera v lásku (láska ako liek na všetko)

Poézia NADREALIZMU

- na Slovensku polovica 30-tych rokov
- avangardný smer ovplyvnený francúzskym surrealizmom a českými smermi – hlavne poetizmom (hra so slovom)
- autori vydávajú manifestačné zbierky
- 28.2.1939 – „večierok nadrealistickej poézie, kde sa prijali pravidlá „hry“ ; odsúhlasenie tohto smeru
- reagovala proti všetkému tradičnému, chcela zaujať, šokovať čitateľa, vychádza z podvedomia autora
- „pokusná“ poézia – rad nových básnických obrazov, myšlienok, ktoré spolu nesúvisia, nezhodný prívlastok (slzy osudu) – genitívna metafora
- reakcia na fašizmus a ľudáctvo
- voľný verš, inšpirácia vo výtvarnom umení, pásmovité verše, vplyv Apollinaira
- nové filmové techniky
- asociatívna metóda, polysematická(mnohovýznamová),polytematická
- autor kladie veľký dôraz na predstavu čitateľa
- anafora
- poézia nového videnia

Rudolf Fábry

- zakladateľ

bz: UĎATÉ RUKY

- nekonvenčná, provokačná zbierka

- koncom 2 svet.vojny koniec nadrealizmu na Slovensku

bz: VODNÉ HODINY HODINY PIESOČNÉ

- strieda prózu s veršami

- naplno vyjadruje pocity a sny lyrického hrdinu

bz: JA JE NIEKTO INÝ

- vrchol nadrealistickej poézie, hraničí so schyzofreniou

- tragickosť nahradil harmóniou, neobmedzenou dôverou v budúcnosť, ktorá hraničila až s utopickým rojčením

Básnici slov.nadrealizmu: Pavel Bunčák, Július Lenko, Ján Brezina, Štefan Žáry, Vladimír Reisel

Slovenská katolícka moderna

- súčasť slovenskej literárnej moderny
- od roku 1930, 1933 sa „hlási“ kat.moderna

1930 – Almanach III.

1933 – zborník: Antológia mladej slovenskej poézie – zostavil zakladateľ slov.kat.moderny **Rudolf Dilong**

KM - nadväzuje na duchovnú poéziu z čias Veľkej Moravy a aj čerpá z VM – prvá slovanská báseň **Proglas**

- jej inšpirácia siaha aj do obdobia stredoveku
- ovplyvnená surrealizmom (ľud.fantázia), symbolizmom(voľný verš), náboženským mysticismom, rodiacim sa existencializmom
- najväčšia inšpirácia – Biblia – podobenstvá, postavy
- poézia široko duchovná
- kontrast (svetlo x tma), motív mlčania, cesty, ženy, Márie, celibátu, domova, vlasti, rodiny
- časová a nadčasová